

УДК 339.94:338.465.2

Бабій Л.В.*

ЗАГРОЗИ КОНТРАКТНОГО ВИРОБНИЦТВА НАЦІОНАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЧНІЙ БЕЗПЕЦІ

Сучасна глобальна виробнича система характеризується фрагментацією глобальних ланцюжків цінності, тобто виробничі процеси поділяються на окремі стадії з перенесенням їх у різні країни. Такий глобальний поділ виробничого процесу відкриває перед країнами можливість вбудовування у глобальну виробничу мережу та підключення до світового науково-технічного прогресу шляхом переміщення до країн виробництва технологічноємних товарів та послуг.

Поруч з цим відбувається перехід від вертикальноінтегрованих виробничих структур до мережевих, що супроводжується аутсорсинговими процесами у глобальному масштабі. Набувають поширення контрактні, не пов'язані з участю у капіталі форми глобальної виробничої діяльності. У нових умовах виробничі структури світу узагальнено поділяються на, по-перше, компанії, що є системними інтеграторами і сконцентровані на розробках та продажах продукції кінцевому споживачу, по-друге, на контрактних виробників, які спеціалізуються на наданні виробничих послуг. Транскордонні контрактні форми виробничої діяльності (як товарів, так і послуг) сьогодні зростають швидше, ніж галузі, де вони реалізуються. Обсяги контрактного виробництва та аутсорсингу послуг у 2009 р. оцінювались у 1,1-1,3 трл. дол. У цій діяльності зайнято 14-16 млн. працюючих у країнах, що розвиваються. Вона створює до 15% ВВП у окремих країнах, що обумовлює перспективність контрактного виробництва товарів та послуг для їх соціально-економічного розвитку.

Країна, зайнята у контрактному виробництві, може зіткнутися не лише з позитивними сторонами такої діяльності, а й зі серйозними загрозами своїй економічній безпеці. Економічна безпека країни передбачає виділення трьох основних її чинників: 1) економічна незалежність, яка передбачає перш за все самостійність в формуванні економічної політики, здійснення державного контролю над національними ресурсами і державним регулюванням економіки та можливість використання національних конкурентних переваг для забезпечення рівноправної участі у міжнародному поділі праці; 2) стійкість і стабільність національної економіки, що передбачає забезпечення міцності і надійності всіх елементів економічної системи, захист всіх форм власності, створення гарантій для ефективно-підприємницької діяльності та стримання дестабілізуючих факторів; 3) здатність до саморозвитку і прогресу, тобто можливість вибору власної моделі розвитку та здатність самостійно реалізувати і захищати національні економічні інтереси, а також здійснювати постійну модернізацію виробництва, ефективно-інноваційно-інвестиційну політику, розвивати інтелектуальний і духовний потенціал країни. Контрактне виробництво може негативно вплинути на кожну з цих складових. Економічна ситуації у низці країн, які є „контрактними виробниками” у різних галузях світового господарства, вказують на те, що така спеціалізація почасти суперечить національним економічним інтересам.

* к.е.н., доцент, Університет економіки та права „КРОК”

Контрактна діяльність може нести суттєві загрози національній економічній безпеці, які узагальнено у табл. 1.

Таблиця 1
Вигоди та загрози контрактного виробництва

Потенційні вигоди контрактного виробництва	Можливі загрози контрактної виробничої діяльності економічній безпеці країни
Зростання зайнятості	Незадовільні умови праці місцевого населення Волатильність зайнятості
Створення доданої вартості та внеску до ВВП країни	Недоотримання економічної ренти Спеціалізація на видах діяльності з низькою доданою вартістю
Зростання обсягів експорту	Зростання імпорту країни внаслідок закупівлі за кордоном сировини та комплектуючих Зростання імпорту країни у випадку, коли компанія-замовник орієнтована на внутрішній ринок країни-реципієнта Волатильність експорту
Трансфер технологій та знань	Неспроможність місцевих компаній залучати технології Консервація технологічної відсталості
Передача кращих соціальних і екологічних практик	Негативний вплив на навколишнє середовище Несприятлива зміна соціокультурних особливостей країни (структура споживчих уподобань, цінності тощо)
<i>Результуючий позитивний наслідок:</i> Реалізація промислового потенціалу країни та забезпечення економічного зростання	<i>Узагальнені виклики національній економічній безпеці:</i> Втрата економічної незалежності; замкнення країни на нижчих рівнях глобальних ланцюжків цінності та встановлення довгострокової залежності від зарубіжних джерел технологій; залежність економіки від зовнішніх шоків

Надмірна спеціалізація країни на підрядному промисловому виробництві несе загрозу замкнення країни на нижчих рівнях глобальних ланцюжків цінності, що означає низьку економічну ренту, технологічну відсталість, а також зростання залежності - від бізнес-циклів у інших країнах світу, від рішень ТНК щодо конфігурації та розміщення сегментів глобальних ланцюжків цінності.

Загроза нестабільного економічного розвитку, що йде всупереч з національними економічними інтересами країни, має бути подолана шляхом розробки та реалізації адекватної промислової політики. Сучасна промислова політика держави повинна враховувати входження передових країн світу до постіндустріальної стадії розвитку, що надає нових рис глобальному виробництву, підвищує його продуктивність та трансформує принципи його організації.